het Pieterpad

is de langst aaneengesloten wandelroute van Nederland en telt 480 kilometer. De route loopt van Pieterburen naar Maastricht en bestaat uit 27 etappes van elk ongeveer twintig kilometer lang. De meeste Nederlanders hebben van het Pieterpad gehoord, een groot aantal heeft de route gelopen, sommigen zijn voor de tweede keer bezig en velen koesteren de wens 'het ooit nog eens te doen'. En voor al die mensen gaan wij van noord naar zuid..

door Frank Flippo

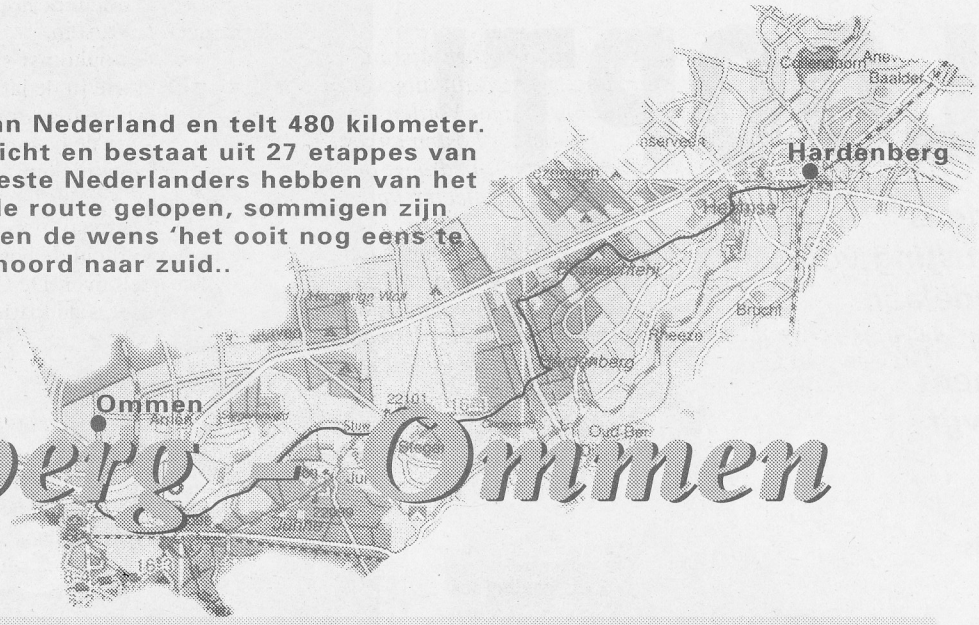

9 Hardenberg – Ommen

Op deze tiende Pieterpad-etappe ontmoet je als Pieterpad-loper voor het eerst sinds het Sleenerzand weer een groot bos. Zo'n veertig kilometer overwegend open terrein heb je dan moeten overbruggen. Maar nu ben je in Overijssel en daar liggen meer oogstrelende landgoedbossen, dus is het er voor een verwende wandelaar plezieriger toeven. Een mooi voorbeeld van zo'n plezierig landgoed is Rechteren. Als je de trein neemt van Zwolle naar Hardenberg, zie je het oude kasteel aan je linkerhand liggen. En dus ga ik in die trein links zitten.
Juist als ik besluit dat ik het nog mooier vind dan op de foto, klinkt een stem uit de intercom: 'De trein kan enige vertraging ondervinden in verband met een BOMmelding! U wordt van het verdere verloop op de hoogte gehouden'. Wie verwacht zoiets in de trein naar Hardenberg? Ik niet.
Op de hoogte gehouden worden we overigens niet, de intercom blijft dood. En er ontploft ook geen bom. Een scholier die verderop zit, heeft

sanitaire stop, of een lokale boekhandel bezoek, of peins voor een etalage, overal nemen mensen mij geinteresseerd op. Tegelijkertijd schijnen ze te verlegen om zelf die stap te zetten. Ik zet die stap ook niet, met de 22 kilometer die ik nog te

takjes en zwermen bladeren. Ginder schemert een portaal waar ik heen vlucht. Pas als ik er voor sta, zie ik dat het een kerk is. De deur zit op slot, maar het afdakje is net breed genoeg om me droog te houden.
Ik draai me om en kijk naar binnen.

foto boven: boswachterij Hardenberg

foto onder: de Vecht bij Hardenberg

lokale klederdrachtmuseum. Aan het roestige toegangshek hangt een mini-vitrine met een stencil erin. Door het wat beslagen glas lees ik dat je hier 'het geheimzinnige domein van het plantenrijk' kunt betreden.
Achter het hek ligt een klein parkje met aan het eind een sleetse villa. 'Loop verder naar deze schitterende villa en laat het geraas van de moderne tijd achter u.' Dat wordt moeilijk, want de provinciale weg loopt er pal achter langs. Mij maakt het niets uit, want de tekst ronkt mooi en bezorgt me plezierige visioenen van plantendomeinen, geestelijk voer voor onderweg.
Vlak na het museum slaat het Pieterpad scherp linksaf. Ik kom langs een mooi weiland, met aan de overkant een puntig kerktorentje. Dure koopwoningen kijken erop uit. Het zou me niets verbazen als een buurtcomité na verwoede handtekeningenacties dit 'laatste stukje groen' heeft veiliggesteld voor het nageslacht, en niet in de laatste plaats voor de hypotheken.
Een groenstrook doet me uitgeleide door de jaren zeventig-wijk Het Hazenbosch, en de komende achttien kilometer zie ik geen bebouwing meer. Achter het verlossende bordje 'einde bebouwde kom' ligt de Vecht te dromen tussen het hoge gras.

Buitenmens

Ik loop langs een weiland dat van Natuurmonumenten naar hartelust mag verwilderen. Het staat vol opgeschoten pollen en rafelig roestbruin kruid, een mooi zwaarmoedig gezicht zo achter die grijze herfstlucht.
Verderop, langs een fietspad vochtig zwartglimmend als drop, krijg ik het soort conversatie dat ik het liefste meemaak tijdens het wandelen. Een praatgrage boer krijgt mij in de smie-

het bericht ook gehoord en begint tegen me aan te praten. Ja, wat die bom is weet hij ook niet. Maar een leuke verrassing vindt hij het wel. Henk heet hij en hij legt het traject Hardenberg-Zwolle elke dag af naar school. Van zijn vlakke verhaal over lesuren en studiepunten krijg ik snel genoeg, dus probeer ik zijn aandacht te vestigen op de interessante bossen die voorbijschuiven. 'Die bossen zijn elke dag hetzelfde' zegt hij schouderophalend.
Jammer dat ik mijn opgetogenheid over het tere herfstlicht niet kan delen. Over de glans op de rododen drons en de hulst. Over het late loof onderaan de bomen dat zo scherp afsteekt tegen het diepe groen van de dennen.
Af en toe passeert de trein een stil, moskleurig water, dromend tussen lage zandheuvels. De gedachte dat ik zometeen al die bossen ga beleven, maakt me vrolijk.' 's Zomers vind ik die bossen wel leuk', zegt de scholier. 'Dan ga ik er weleens kamperen met mijn kameraden.'

Lefgozertje

Op het station van Hardenberg neem ik afscheid van Henk. Als ik de lokettiste vraag naar de bom, kijkt ze mij verbijsterd aan. Ik kan maar beter gauw gaan doen waarvoor ik ben gekomen, want op zo'n korte herfstdag moet je het licht uitbuiten. Het bordje 'centrum' volgend, loop ik een rustige straat in. Geen auto's, geen voetgangers. Dan doorbreekt een fiets uit een zijstraat mijn alleenzijn. Het is een scholiere, een klein meisje met een dikke schoolzak achterop.
Met een brede lach groet ze me en remt vlak voor me, zoals een lefgozertje remt met zijn brommer. 'Ga je wandelen?' Ik knik. 'Waar kom je vandaan? 'Goh! Helemaal uit Utrecht?' Verlegen vraagt ze of ze op de foto mag, 'want dat vind ik zo leuk'. 'Klik', zegt de camera.
Good vibrations in Hardenberg. Of ik nu een café binnenloop voor een gaan heb.
Nog één keer stop ik in Hardenberg-centrum. Op een pleintje aan de hoofdstraat staat een melancholieke bronzen 'Klepperman', definitief uitgeklepperd. Modern Hardenberg koestert hem nog, al is hij dan verstard.
Hardenberg koestert meer, bijvoorbeeld het 'noaberschap': buren helpen in voor- en tegenspoed. Een plaats om neer te strijken, ware het niet dat het Pieterpad lonkt.

Plantenrijk

Ik vind de markeringen pas als ik de Vechtbrug over ben. Terwijl ik de rood-witte streepjes volg, voel ik druppels vallen. Vanochtend zag ik grijze wolken hangen, maar mijn afkeer van bagage won het: geen plu. Eigen schuld. Het wordt een onvervalste novemberbui: rukwinden, rondwaaiende

Onder het grijze licht dat naar binnen valt, lijkt de oerkale gebedsruimte op de aula van een rouwcentrum. Ik huiver. Geen plek om voor je lol heen te gaan, maar ach, de bui mindert al.
Terugwandelend naar de weg, sta ik bijna gelijk voor de tuin van het

zen. Dat kan moeilijk anders, want hij en zijn tractor blokkeren vrijwel het pad.
Hij begint onmiddellijk te praten: 'Moet je nou toch kijk'n wat ze hier hebben gedaan'. Hij wijst op een losgewoeld stuk omheining.
'Kwajongens?' 'Nee, het zullen honden geweest zijn.' Pet, klompen, bijna tandenloze mond, een weer- en windgezicht: een echt buitenmens.
Bewonderend kijk ik om me heen. Hij ziet dat en heft prompt een klaagzang aan: 'Ja, natuurbouw noem'n ze dat. En wij boeren dan? Over elk klein plantje maken ze zich druk. Het gaat toch om het hele land? Dat is toch allemaal mooi? En die milieufiguren maar denken dat je als boer niet geniet. Nou, en of ik geniet. Zoals ik hier dan sta, in die zon, met die pink'n d'r bij, en die bom'n zo, is dat soms niet genieten dan? Nou

Geschiedenis

In de Karolingische tijd bestond Overijssel uit de graafschappen Salland en Twente. Salland, toen nog Islgow (IJssel-gouw) geheten, wordt voor het eerst in 795 vermeld, als graafschap. In de elfde en twaalfde eeuw was het verenigd met de Friese landstreken Westergo en Oostergo.
In 1086 kwam Salland in handen van de Utrechtse bisschop. Deze kerkvorst werd de voornaamste heerser in Noordoost-Nederland en bleef dat tot 1522. Hollandse en Gelderse graven namen toen definitief het heft over van het afkalvende Heilige Roomse Rijk, dat nog door Karel de Grote was opgezet. In de middeleeuwen werd Salland regelmatig geplunderd door Weststellinger Friezen en Coevordenaren.
In 1568 brak de Tachtigjarige Oorlog uit. Vier jaar later koos Overijssel de kant van Oranje. Langdurige belegeringen en plunderingen door Spaanse troepen volgden.
Honderd jaar later, rond het Rampjaar 1672, werd Overijssel gedurende enkele korte perioden bezet door de bisschop van Münster. Pruisische en Franse troepen volgden in daaropvolgende eeuwen. In 1814 werd Overijssel een Nederlandse provincie. Toen pas brak een lange periode van vrede aan.

ng, ik geniet ook hoor. Wis en
:ker!'
:eek hem de bek niet open: 'En dan
.e ambtenaren van het ministerie.
/eet je dat ik weleens verlang naar
e tijd van mijn opa? Die ging aan
et eind van de dag in zijn leunstoel
itten met een pijpje en een krant.
)ie was klaar! Maar voor mij is
roeg slapen er niet meer bij. Zulke
hij wijst tien centimeter) pakketten
:turen ze uit Den Haag, over die
nestboekhouding. Ja, dat bedenken
lie ambtenaren nou, achter hun
ɔureautjes. Maar een boer heeft wel
wat beters te doen. Die werkt op het
land, met zijn handen. En die is 's
avonds moe. Ik ook. En ik heb nog
een hoop te doen.'
De man is onstuitbaar. Gelukkig
ontdekt hij dat ik verder wil: 'Ga jij
maar lekker lop'n hoor in die bos-
sen, het is mooi daar. Dan ga ik die
pink'n eens even overbrengen naar
hier, want op deze wei valt meer te
vreten voor ze. Goeie reis!'

Zaadland

Het pad volgt de rivierbochten.
Onderweg tref ik fietsers op klom-
pen, in versleten colberts, en met
pijpjes in de mond. Iedereen groet.
Zo loop ik door tot Rheeze.

Informatie

De routebeschrijving van het Pieterpad (Lange Afstand Wandeling 9) bestaat uit twee boekjes die zijn uitgegeven door het Nivon: deel 1 van Pieterburen naar Vorden, en deel 2 van Vorden naar Maastricht. De boekjes kosten circa dertig gulden per stuk. De volledige voettocht bedraagt ongeveer 480 kilometer en is opgedeeld in 27 trajecten van gemiddeld 20 kilometer.
Deze etappe, Hardenberg-Coevorden is 22 kilometer lang, grotendeels door bossen en onverhard. Afgezien van de lengte is de route niet bovenmatig zwaar. Horeca- en overnachtingsgelegenheden zijn er voldoende in Hardenberg, Mariënberg en Ommen. Zie voor adressen de boekjes. Bel OV Reisinformatie, tel. 06-9292, als u zeker wil zijn van de aansluitingen.

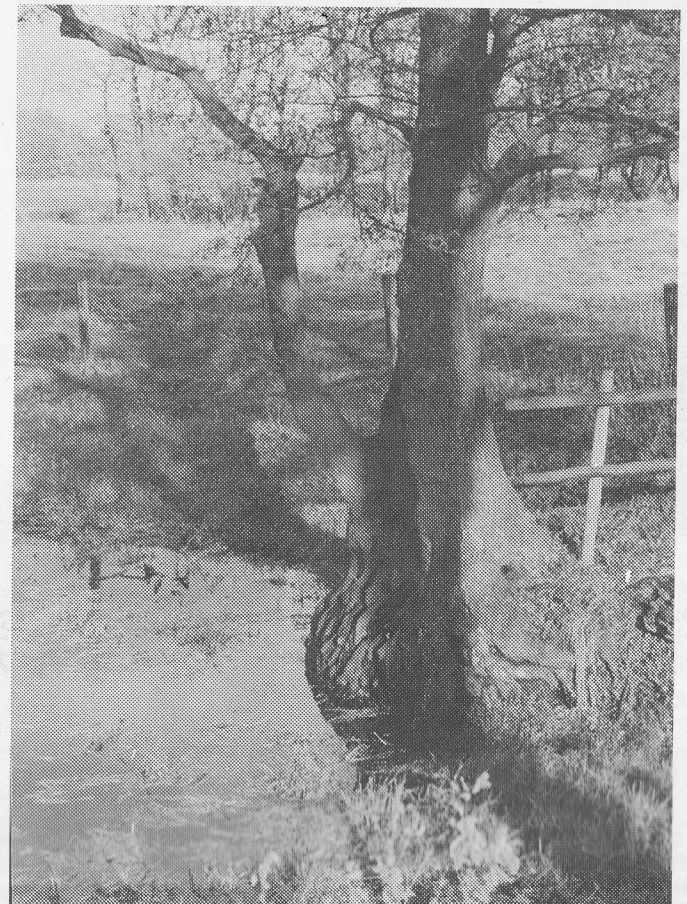

goedkoop en sterk hout om de mijngangen te stutten.
Pas met de opkomst van de vrijetijdsindustrie in de jaren vijftig en zestig begonnen gewone mensen te morren over de bossen. Je kon er moeilijk picknicken, want er waren bijna geen weitjes, en zwemmen ging al helemaal niet. Haastig voorzag de overheid de boswachterij van een spartelvijver, De Oldemeijer. Voorlopig was de kritiek weer verstomd.

Landsweg

Je kunt de ontwerpers van het Pieterpad veel nadragen, maar niet dat ze de bosstructuur van Hardenberg geweld aan doen. Een kaarsrechte weg dwars er doorheen hebben ze voor ons uitgezet.
Hij heet de Landsweg en is breed, saai en stoffig. Links en rechts rijgen de hoekige kavels zich aaneen. Maar de allermodernste tijd rukt op: overal liggen dode, bemoste boomstammen en hier en daar ontspruit een voorzichtig loofboompje.
Het eerste deel waar je als Pieterpadloper doorheen komt, heet 'de Moskuilen'. Het zal nog wel even duren eer die hun naam eer aan doen. Maar je loopt in een bos, dat is al iets.
Nog iets: de Landsweg is het eerste onverharde stuk na anderhalf uur, en tot Ommen kun je blijven baggeren over onverharde paden. Dennenlucht te over, net als vogeltjes, spinnen en nog kleiner gedierte en zo is toch overal leven. Al is dit bos een akker, er is voor dieren meer te verhapstukken dan op een bietenakker. Als die trend doorzet, gaat ook hier binnen afzienbare tijd de monotonie vervagen.
De Landsweg is het rustigste pad op de hele route. Het pad zelf tenminste, want de provinciale weg is geen ogenblik buiten gehoorsafstand. Op de Landsweg zelf rijdt maar één auto, van een vermoeide manager in maatpak die zijn auto parkeert en met Pieterpad-tekens eromheen. Het okeren licht van de lage zon strijkt erlangs. De bloemen eromheen gloeien ervan op. Hemelsleutels heten die, het is één van de laatste bloeiers van het seizoen. Heel even lijkt het nazomer, dan schuift er een wolk voor de zon en is de droom voorbij.

Rietvorsten

Na wat gezigzag passeert het pad de Junner Stuw over de Vecht. Om te voorkomen dat de vis na het aanleggen van de stuw uitstierf, zijn 'visbruggetjes' aangelegd die de weg terug wijzen naar de paaigronden.
Het gehucht Junne, aan de overkant, ademt net als Rheeze een min of meer middeleeuwse sfeer.
Rietgedekte boerderijen met 'baanderdeuren' gaven de toon aan.
Baanderdeuren zijn brede deuren die de wagens met rogge ruim baan geven.
Karakteristiek zijn de gevlochten rieten geveltekens aan de gevels, de 'rietvorsten'. Een rietvorst liet het onheil aan jouw deur voorbijgaan.
Ik kan zo'n rietvorst goed gebruiken, bedenk ik te laat als ik even later, langs de Koedrift, een griezelig bos passeer vol krakende en snuivende gedaantes. Als ik vlakbij ben zie ik dat het gewoon koeien zijn, die uit het weiland daarachter op het geluid van mijn voetstappen af komen.
Ik heb die rietvorst nog steeds nodig, want twintig meter verder stormt er in het halfdonker een dolgeworden grijze bouvier op me af. 'Hé daar', roep ik. Bedaard komt de boer aanlopen. 'Die hond durft niet meer van het erf', zegt hij. 'Hij liep vorige maand tegen het schrikdraad aan.'
'Is hij niet gewend aan wandelaars?'
'Ja, maar doordeweeks zie je hier niemand. Buiten het zomerseizoen zie je ze alleen in het weekend.'
Ik bedank de boer en haast me het donkere bos in. Na twintig minuten kan ik de rood-witte tekentjes niet meer onderscheiden, maar vordere

Zaadland

Het pad volgt de rivierbochten. Onderweg tref ik fietsers op klompen, in versleten colberts, en met pijpjes in de mond. Iedereen groet. Zo loop ik door tot Rheeze.
Rheeze bestaat uit oude boerderijen die nog zo ongeveer in de oude staat bij elkaar staan. Vrijwel hetzelfde dorpsgezicht als in de middeleeuwen, beweert men. Alleen zat toen niet elk streekje verf op de juiste plaats, en scharrelden er varkentjes en kippen in de verse mest en door het rulle zand.
Nu loop ik over asfalt. Zelfs het erf is verhard en smetteloos. Wat ik zie is niet middeleeuws, maar een toneelmatige benadering van de middeleeuwen. Het zijn de middeleeuwen zoals de Randstadter die een huisje 'terug in de natuur zoekt', die het liefste ziet.
Achter de boerderijen liggen de oude bouwlandjes, of essen. 'Es' is verwant aan het gotische 'atisk', wat zaadland betekent. Eeuwenlang gooiden de boeren keutels op hun zaadland, dat was goed voor de rogge. Vandaar dat het hier licht glooit.
Vlak achter Rheeze, weggemoffeld achter het Esthetisch Verantwoord Beschermd Dorpsgezicht, ligt een kolossale loods waar glimmende tractoren als vetgemeste biggen staan uitgestald.
Na Rheeze komt de bosrand steeds dichterbij. Jammer, alweer geen mysterieus woud. In plaats daarvan een monotone naaldhoutplantage, doorsneden met rechte wegen.
Eén ding is gebleven: de uitgestorvenheid. Eens liep deze weg door onafzienbaar, sponzig hoogveen. De schrijver Staring sprak in 1858 van 500 vierkante kilometer 'onafgebroken woestenij'. Misschien overdreven, want al in 1810 begon baron Van Dedem met de ontginning stukjes en beetjes van het hoogveen af te knagen.
De barre vlakte die uiteindelijk overbleef, was eigenlijk alleen maar goed voor bosaanplant. Je ving dan twee vliegen in één klap: horden werklozen hadden weer een doel om voor te leven, en de mijnbouwers sprongen een gat in de lucht, want die hadden schreeuwend gebrek aan de hele route. Het pad zelf tenminste, want de provinciale weg is geen ogenblik buiten gehoorsafstand. Op de Landsweg zelf rijdt maar één auto, van een vermoeide manager in maatpak die zijn auto parkeert en hortend enige passen het bos in wandelt om zijn stramme ledematen te strekken. Er is wel ongemotoriseerd verkeer. Rijtuigjes met streekbewoners die frisse neuzen halen, en fietsers die verwoed van school naar huis peddelen.
Na drie kilometer opent het bos zich bij een modderige splitsing, half stukgereden door tractorbanden. Op een raar blauw bordje staan de woorden 'Oom' en 'Piet', gerangschikt als een pijl rechtdoor.
Ik haast me die kant uit, want er komt een colonne spetterende gierwagens aan. Ik loop voorbij de splitsing, vijftig procent kans dat 'ie afslaat. En inderdaad, hels ratelend en stampend neemt de colonne de bocht.
Op dit punt betreden we de gemeente Ommen. De Landsweg verandert in Watersteeg. Aan het eind daarvan voegt het Overijsselpad zich bij het Pieterpad.
Aan het eind van de Watersteeg staat vlak voor een boerderij een bankje niemand. Buiten het zomerseizoen zie je ze alleen in het weekend.'
Ik bedank de boer en haast me het donkere bos in. Na twintig minuten kan ik de rood-witte tekentjes niet meer onderscheiden, maar verdwalen kan al niet meer, want het pad loopt in de buurt van de spoorlijn naar Ommen.
Luisterend naar voorbijdenderende treinen bereik ik station Ommen, dat vriendelijk temidden van bossen en boerderijen met luikjes ligt. De nokken van de boerderijen hebben al kerstverlichting.
Tweemaal per uur stopt hier een trein naar Zwolle, lees ik op de dienstregeling. Hij is net weg. In de wachtkamer zit ik te kleumen onder onbarmhartig neonlicht.
Maar ik bevind mij tenminste in het denkbeeldige gezelschap van Sigmund Freud, Roland Barthes, Albert Einstein, Jean-Paul Sartre en andere groten der aarde. De achterwand van het wachtlokaal is namelijk bedrukt met hun namen, in sierlijke witte letters op een zwarte ondergrond.
Toch ben ik blij als ik even later de trein in kan, want hoe eminent deze doden ook zijn, warmte geven ze niet af.■

foto boven: de Klepperman

foto's onder: in de Maaslinden

foto rechtsonder: Pieterbankje met bloeiende hemelsleutels